

ТВОРЧИСТЬ С. КАРАВАНСЬКОГО В НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядається творчість С. Караванського в національно-культурному контексті українського художнього перекладу. Обґрунтовується теза про ідеологічний вектор перекладацької діяльності С. Караванського. Робиться висновок про місіонерську боротьбу С. Караванського з лінгвоцидом, з використанням поетичної мови його перекладів як знаряддя ідеологічної боротьби.

Ключові слова: національно-культурний контекст художнього перекладу, полісистема, шістдесятники, русифікація, туризм, колоніалізм, лінгвоцид, поетичний переклад.

Мета дослідження – проаналізувати становлення ідеологічного вектору творчості перекладача С. Караванського в національно-культурному контексті українського художнього перекладу. **Об'єктом** такого аналізу обрано творчу діяльність С. Караванського. **Предметом** нашого дослідження є національно-культурний контекст українського художнього перекладу другої половини ХХ століття, який позначено політикою лінгвоциду, русифікації в умовах колоніального панування тоталітарного режиму СРСР. Яскравим спалахом духовного відродження української нації постала духовна революція шістдесятників, які вели свою боротьбу в тому числі й за відродження чистоти рідної мови. На фоні їх антирежимної діяльності окремою главою можна вважати перекладацьку і мовознавчу активність С. Караванського.

Викладення основного матеріалу. Наразі в Україні всіма верствами населення обговорюється питання приєднання до Європейського Союзу. Успішне просування до широкого культурного простору вже колись відбувалося в історії нашої держави, задовго до двадцять першого сторіччя, що переживає наслідки інформаційного буму.

988 року н.е. Київська Русь – перша суверенна держава на українських землях – прийняла Хрещення, а разом з тим відчула потребу в численних перекладах релігійної літератури. В умовах, коли читали церковнослов'янською, а розмовляли староукраїнською, творці слов'янської писемності і вони ж – перекладачі Нового завіту, Псалтиря і молитовника Кирило та Мефодій змушені були вдатися до макіавеллістських тонкощів дипломатії, аби запобігти втручання Візантії в питання, якою мовою читати простому люду Слово Боже: не лише грецькою, а й у перекладі старослов'янською.

Светла Матхаузерова, досліджуючи давньоруські теорії слова, зазначає, що перекладацька діяльність у давньоруський період характеризується використанням дослівного методу: саме так до нашої літературної полісистеми увійшли переклади Біблії та церковної літератури. Застосовано на той час і вільний переклад, зокрема, для відтворення світської літератури [12; с. 27].

Історія просувалася, добігаючи у своєму спіралеподібному розгортанні середини XX сторіччя. Офіційно в тодішньому СРСР панував клімат найбільшого сприяння братній взаємодії мов і культур народів радянських республік. На практиці ж в УРСР широко пропагувалася і повсюди насаджувалася ідея так званої «української радянської культури» поряд з вузькою сферою функціонування української мови – лише для «домашнього ужитку» [19, с. 14].

В умовах «бездержавного, століттями розколотого на частини українського «культурного простору», як зазначає М. Н. Москаленко [23, с. 36], перекладу в Україні випало серед 58 функцій, які докладно проаналізовано В. Д. Радчуком [17; с.123-130], виконувати головні – культурно-просвітницьку і націєтворчу. На духовно-політичне значення перекладної літератури в становленні самосвідомості української нації вказує Л. В. Коломієць, а В. Р. Савчин недвозначно підкреслює роль перекладної літератури, що заповнювала прогалини літературної полісистеми нашого народу [5, с. 54; 19, с. 12].

Шістдесяті – сімдесяті роки вважають «золотою добою» українського художнього перекладу. Саме тоді явлено геніїв нашого красного письменства, Г. П. Кочура та М. Лукаша. Саме тоді для українського читача відкрився «світ широкий» в перекладах, які виходили друком всупереч підозрілості та відсвіту усього «ненадійного». Сміх кризь сльози – так можна назвати «козацькі» хитрощі, до яких вдавалися редактори, пояснюючи «благодійність» того и іншого класика світової літератури. Головний редактор популярного часопису «Всесвіт» Віталій Коротич розповідав 2009 року на сторінках Тиждень. ua, як «проштотхнули» «По кому подзвін» Гемінгвея: «Ми дали примітку про те, що син генерального секретаря компартії Іспанії Долорес Ібаррурі Рубен загинув смертю хоробрих під Сталінградом, і роман побачив світ» [24].

Чередниченко О. І. зазначає, що художній переклад в Україні залишався однією з рідкісних сфер уживання української мови за часів радянського режиму [25, с. 143]. Після смерті «вождя» Йосипа Сталіна творча еліта, зокрема майстри красного письменства, з надією дивилися в майбутнє. Ось кілька цифр лише щодо України: за період з 1958 по 1965 роки видано 75-мільйонним тиражем 1864 книги в перекладах з 33 мов братніх народів Радянського Союзу. В перекладах з 36 мов народів п'яти континентів до українського читача прийшло понад 600 книг кращих зарубіжних письменників, що розійшлися 24-мільйонним тиражем [14, с. 46].

В тодішніх часописах відображено високу оцінку літературної дружби народів: небувалий розквіт мистецтва художнього перекладу в Радянському Союзі згадує у своїй статті «Перекладознавство як окрема галузь філології» професор В. В. Коптілов, очільник українського крила радянської школи перекладу [6, с. 50]. На сторінках знаменитої «Літературної України» Віктор Коптілов 1970 року писав, що «Великі досягнення художнього перекладу на Україні протягом останніх п'ятнадцяти років загальновідомі» [7, с. 2].

В часи хрущовської відлиги всупереч жорстким утилкам і пильному нагляду радянської (читай «імперської») влади виник рух національного опору, учасників якого пізніше назвали «шістдесятниками».

Серед зачинателів руху тодішніх «євроінтеграторів», як влучно назвав шістдесятників Л. С. Танюк [22; с. 67], були поети Л. Костенко і В. Симоненко. Вони виступили проти фальшу, елейності в зображенні дійсності, відстоювали національно-культурне відродження України. Значний інтерес читачів викликали збірки поезій Л. Костенко «Проміння землі» (1957), «Вітрила» (1958), «Мандрівки серця» (1961). У 1962 році побачила світ перша збірка В. Симоненка «Тиша і грім», що стала водночас його останньою прижиттєвою книгою.

Твори Б. Олійника, В. Коротича, І. Калинця, В. Стуса, Г. Тютюнника, В. Шевчука, Є. Гуцала, Р. Іваничука, В. Чорновола, цих поетів, прозаїків, публіцистів та літературних критиків 60-х, нерідко з труднощами пробивали собі шлях на сторінки журналів, проте користувалися популярністю серед молоді, поширюючись у численних рукописах, так званому «самвидаві». Їхні автори прагнули зламати літературні шаблони, знайти нові зображувальні форми, переступити через одномірне, одноколірне, догматичне сприйняття світу. Діяльність шістдесятників не виходила за межі радянського законодавства, та все ж становила суттєву загрозу режиму.

В опозиції, явній чи прихованій, пробуджуючи національну самосвідомість українців, діяла й ціла плеяда перекладачів. Виборюючи рівноправ'я нашої нації в світовій сім'ї народів, наполегливо працювали такі корифеї художнього перекладу, як Євген Попович, Дмитро Паламарчук, Ростислав Доценко, Ольга Сенюк, Євгенія Горєва, Анатоль Перепада, Володимир Митрофанов, Олександр Терех, Віль Гримич тощо. Їх духовним наставником, пише у своїй розвідці Ольга Крупко, був Г. Кочур, а визнаним лідером – геній-поліглот Микола Лукаш [10, с. 174]. Григорій Порфірович Кочур пишався, що український переклад на той час «поставлено на загальноєвропейський рівень» [8, с. 92]. Перекладачі-шістдесятники підтвердили силу українського слова, бо як справедливо зауважує М. О. Новикова «неможливо було заборонити Міцкевича» [13, с.20].

А далі за цими великими майстрами перекладацького мистецтва – поодинокі поетські опірники режимові Святослава Караванського, мовознавця, укладача словників, поета, публіциста. Його переклади менш відомі, але від того не менш значущі в становленні української літературної полісистеми: поетичні шедеври В. Шекспіра, П. Б. Шеллі, Р. Бернза, Р. Кіплінга, Дж. Г. Байрона, Ч. Маккея, Т. Мура, В. Брюсова зазвучали співочою українською мовою і знайшли свого читача в короткий період свободи між десятиріччями ув'язнення, коли Святослав Йосипович прагнув встигнути так багато, серед іншого, планував передати до друку на сторінках часопису «Дніпро» переклад роману Шарлоти Бронте «Джен Ейр». На жаль, Караванського повернено за ґрати за антирадянську агітацію: мовознавець відкрито виступив проти русифікації національної культури України.

Виборювач правди для нашого народу, С. Й. Караванський наводив скрупульозні докази русифікації України та повної невідповідності русифікаторської політики партійним програмним документам і радянським законам. Ряд статей за цією тематикою змусили режим діяти, і 1965 року дисидента Караванського заарештовано, засуджено всупереч законодавству та повернено до мордовських таборів досиджувати двадцятип'ятирічний термін. А «Дніпро» опублікував згаданий популярний роман Ш. Бронте у перекладі П. Соколовського.

Караванський-перекладач дебютував перед широким літературним загалом в липні 1961 року. Саме тоді на сторінках «Всесвіту» з'являються переклади вірша Чарльза Маккея «Ти жив, не мавши ворогів?» та «Коли...» Редіарда Кіплінга [1, с.26 – 27]. Вибір творів для перекладу звучить як громадянське кредо Караванського: «Бо той, хто честю дорожив, не міг не знати ворожнечі». З огляду на їхню ідеологічне значення, та приймаючи до уваги політичний характер ув'язнення, яке Святослав Йосипович відбув з 1945 по 1960 роки, не дивно, що навіть ліберальний «Всесвіт» друкує такі рядки на другому місці – після перекладів шекспірових сонетів Дмитра Паламарчука.

Взагалі творчі шляхи двох перекладачів тісно й доволі містично переплетені. Це видно і з вибору об'єктів перекладацької праці – обидва перекладали сонетарій Шекспіра, одні й ті самі вірші Байрона і Шеллі, і з того, що їх друкували поряд, зокрема, у «Всесвіті». Книжечка перекладів шекспірових сонетів у виконанні Паламарчука фігурувала серед речей, відібраних при обшуку у вірної подружки «вічного в'язня» Ніни Строкатої... Мимоволі вишукуються паралелі.

При становленні індивідуального стилю перекладача Караванського невід'ємні одна від одної дві ідеологічні установки: українська нація повинна здобути рівноправ'я у світовій сім'ї народів; свобода кожного окремого українця починається з права вільно говорити неспотвореною українською мовою.

Витоки чистого, незамуленого джерела мови Тараса шукає Караванський десятиріччями. Пробоє себе не тільки як перекладач поетичних творів, а й автор власних віршів. Перебуваючи за колючим дротом, 1954 року починає кропіткий труд збирача рим української мови, якому у вигляді словника судилося побачити світ п'ятдесят років потому.

Взагалі то праця словникаря і перекладача тісно переплетена в діяльності Святослава Йосиповича. Це пояснюється насамперед бажанням творити «в лабораторії слова» [3, с. 113], відроджуючи красу рідної мови, нещадно загнаної в прокрустове ложе радянських стандартів. Караванський з гіркотою констатує, що переклади в словниках, створених з часів виникнення УРСР, рясніють карикатурними кальками, і нещадно бореться проти таких псевдоукраїнських новотворів.

Перекладач-словникар – явище не дивне на Україні колоніальних часів. Відомо, що Микола Лукаш усе життя «полював за словами» [19, с.29], визбирував перлини до фразеологічного, синонімічного словників, мріяв про створення словника українських прізвищ та словника евфемізмів. Караванському, на відміну від Лукаша, пощастило видати друком усі свої лексикографічні праці: як в діаспорі, так і в незалежній Україні радо вітали появу «Російсько-українського словника складної лексики» [18], де вміщено 35 000 перекладів російських слів, граматичних форм та ідіом, «Практичного словника синонімів української мови», який «доручає інтелектуальну зброю тим, хто її потребує» [15, с. 3], «Словника рим української мови», в якому вміщено 60 000 римованих пар, складених самим автором [21].

Своє прагнення творити відродженою українською мовою С. Караванський втілював у перекладах. На фоні двох основних течій в історії українського художнього перекладу – онтологічної (фольклорної, барокової) та класичної (неокласичної), про які пишуть В. Р. Савчин та О. І. Чередниченко, С. Й. Караванський за вибором фор-

ми – а серед перекладених ним переважає сонет – тяжіє до другої, причому його перекладацькі доробки слід розглядати крізь призму основної ідеї пуризму – відродження національної мови в її чистому вигляді [28, с. 526 – 529].

Пуризм, що існував на Україні в 20-х роках минулого століття, був представлений двома тенденціями. «Гіперпуристами» були Є. Тимченко, О. Курило, С. Смерчинський. Вони ратовали за відновлення української мови на її чистій, фольклорній основі, шукаючи прикладів такого звучання у творах Котляревського та Квітки-Основ'яненка. Інші мовознавці, як от О. Синявський і М. Сулима, були більш прогресивними у своїх поглядах. На початку 30-х років «вагу цих мовознавців оцінив і советський режим: усі ці мовознавці, що були в сфері засягу режиму, були знищені, докладено всіх зусиль, щоб знищити їхні твори, замовчати відкрите ними» [27, с. 5]. Мовна ситуація склалася так, що український пуризм штучно замінено російським.

Подальша доля української мови свідчить, як її «роблено підрядною», «бездарним варіантом общесоюнозної мови», пише Караванський [2, с. 44]. І констатує з гіркою: «Нормальний розвиток української мови остаточно спинено в 30-х роках» [2, с. 45]. Зацитуємо на підтвердження уривок з історичного документу, «Постанови народного комісара освіти УСРР» від 5-го вересня 1933 року: ««Український правопис», затверджений М. Скрипником 6-го вересня 1928 року, був скерований на штучний відрив української мови від тої мови, що нею говорять багатомільйонні маси українських робітників і селян, на штучний відрив української мови від мови російської» [20, с. 252]. Лише в сорокові чуто поодинокі голоси перекладачів, серед них Л. Первомайського, О. Кундзіча і М. Рильського, які прагнули відродити чистоту української мови. У повоєнні п'ятдесяті, «солов'їною» звучали хіба що поетичні перекладацькі доробки, а всю прозу перекладали з російської.

Але сьогодні, на думку С. Караванського, українська мова, позбавившись імперського гніту, має змогу «очиститись від спадщини колоніялізму» [2, с. 42]. Дослухайтесь до Тараса Шевченка, його твори – це найкращий зразок для сучасників, дороговказ у війні проти «штучного язичія», виробленого радянським режимом на Україні, вважає учений.

Отож український пуризм як феномен сьогодення, мусить бути дієвим та здоровим, стоячи на позиціях О. Синявського та С. Караванського. «Через зв'язок з традицією, яка веде до традиції 19-го сторіччя, до традиції Шевченка, Лесі Українки, Коцюбинського – можна знайти ліки для цієї хвороби, на яку покищо страждає український пуризм. Це – рахіт. Від рахітичного, безсилового пуризму – користи мало», підкреслює Ю. Шевельов [26].

Чистоту рідної мови в умовах тоталітаризму в міру сил й таланту плекали усі знані українські перекладачі. Наприклад, Микола Лукаш – через широке використання фольклорного, розмовного пласту української мови, коли, як пише В. Д. Радчук, «Лукаш активізував призабуту лексику», а також «удавався до надперекладу – українізації, тлумачив не лише мову мовою, а й літературу літературою» [16, с. 57]. Лексика, синтаксис і фоніка фольклора завжди залишалися напoxваті й у Григорія Порфировича Кочура. Інколи перекладачі, які за свою любов до рідної культури, свого народу в очах режиму були «ненадійними», вимушено робили «реверанси» в бік соцреалізму,

як от Борис Тен, продовжувач традицій М. Зерова, Ю. Клена та М. Рильського, українських неокласиків, який для створення художнього ефекту переклав славнозвісні трагедії Шіллера «Розбійники» та «Вільгельм Телль», вживаючи *загальнозрозумілі* (курсив наш – І. К.) архаїзми, на що вказує у статті «Німецькі класики українською мовою» Г. Кочур [9].

У своїй «Експерсії до лябораторії слова» Караванський вказує на дві риси, притаманні українській мові, які кожен перекладач, що плекає любов до рідної землі, до свого коріння, не може не приймати до уваги. Це образність та містськість української мови. Караванський пише, зокрема, про таке: «Щоб слово було зрозумілим, воно має викликати в нашій уяві образ» [3, с. 113]. «Замість «золота» в нашій мові переважає образність: слова несуть у собі образ реальної дійсності», продовжує Караванський [24, с. 37]. Здерта з російської мови калька, пояснює Святослав Йосипович, прив'язує нашу свідомість не до образу, а до російського слова, узалежнює нашу мову від іншої мови. Калькування вірно стоїть на сторожі неоксовирного суржику, на який обернено мову цілого народу. Звідси – застосування живомовної лексики в кожному перекладі з-під пера Караванського, без золота й каменю, без «хитрої мови» чеканність кожної фрази, наслідування заповіту Шевченка-мовознавця. «Продовж довгих десятиліть цей заповіт було зневажено», зазначає Караванський [2, с. 42].

Цим заповітом Кобзаря і керується у своїх перекладацьких пошуках Караванський. Політичний вектор його перекладацької праці скеровано багаторічною відірваністю від рідної землі та прагненням «стати квіткою-ломикаменем», яка б розвалила радянську імперію. Свідомим кроком на протидію «червоним комісарам» можна вважати вибір перекладених Караванським творів.

Святослав Йосипович обирає поезію, щоб цією *особливою* (за Ю. Лотманом) мовою [11, с. 242] говорити з тюремниками, пристосовує її до передачі свого протесту супротив уніфікації, прищеплення бутафорності українській мові. І це був свідомий вибір мовознавця та перекладача з його місіонерською боротьбою з лінгвоцидом, адже «поетична мова уявляється максимально широким охопленням національної мови (включаючи її історичні та діалектні форми)», як пише у своїй розвідці Л. В. Коломієць [4; с. 8-9]. І саме поетичному перекладу як носію національної мови в перекладах Караванського випадає сприяти органічному відродженню занедбаних родовищ нашої мови і культури, що понівечено кальками, інтернаціоналізмами та гіперпуризмом.

Результати і перспективи дослідження. Національно-культурний контекст українського художнього перекладу другої половини ХХ століття позначено політикою лінгвоциду та етноциду в умовах колоніального панування тоталітарного режиму СРСР. На фоні загального пригнічення духовного розвитку української нації у повоєнні роки спостерігається зародження руху національного опору, шістдесятництва, естетична платформа яких позначена ідеями гуманізму та відродження національної самосвідомості. Окремою сторінкою прочитується перекладацька діяльність С. Караванського, який відкрито позиціонував себе як дисидента. Ідеологічний вектор був визначальним в спрямуванні перекладознавчої праці С. Караванського. Він черпав насагу в настановах Т. Шевченка щодо використання, захисту і розвитку мовних

ресурсів української мови, причому його погляди позначені впливом ідей українсько-го пуризму. Вагомим проявом ідеологічного характеру перекладознавчої діяльності С. Караванського можна вважати вибір творів для перекладу, в яких консолідується громадянське кредо майстра красномовства, як в аспекті жанрової домінанти, так і щодо змістовної наповненості тексту оригіналу, що може слугувати підґрунтям подальшого дослідження новаторства індивідуального стилю С. Караванського.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Всесвіт. – 1961. – № 7 (37). – С. 26 – 27.
2. Караванський С. Секрети української мови / С. Караванський. – Львів: БАК, 2012. – 536 с.
3. Караванський С. Ярина з городу Хоми Черешні / С. Караванський. – Торонто; Онтаріо; Канада : Гомін України, 1981. – 187 с.
4. Коломієць Л. В. Перекладознавчі семінари : актуальні теоретичні концепції та моделі аналізу поетичного перекладу : навчальний посібник / Л. В. Коломієць. – К. : Київський університет, 2011. – 527 с.
5. Коломієць Л. В. Український художній переклад : від давнини до сучасності / Л. В. Коломієць // Всесвітня література в середніх навчальних закладах. – 1999. – № 2. – С. 50 – 54.
6. Коптілов В. В. Перекладознавство як окрема галузь філології / В. В. Коптілов // Мовознавство. – 1971. – № 2. – С. 50 – 57.
7. Коптілов В. В. Стиль першотвору і мова перекладу. / В. В. Коптілов // Літературна Україна. – 1970. – № 47. – 16 червня. – С. 2.
8. Кочур Г. П. Здобутки і перспективи / Г. П. Кочур // Всесвіт. — 1968. – № 1 (115). – С. 92 – 97.
9. Кочур Г. П. Німецькі класики українською мовою / Г. П. Кочур // Всесвіт. – 1970. – № 6 (144). – С. 105 – 108.
10. Крупко О. З когорти перекладачів-шістдесятників / О. Крупко // Всесвіт. – 2009. – № 5 – 6. – С. 174 – 177.
11. Лотман Ю. М. Лекції по структуральній поезитке / Ю. М. Лотман и Тартуско-московская семиотическая школа : [сборник]. – М. : Гнозис, 1994. – 560 с.
12. Матхаузерова С. Древнерусские теории искусства слова / С. Матхаузерова. – Прага : Univerzita Karlova, 1976. – 145 с.
13. Мирошниченко В. В. Авторська концепція художнього твору : онтогенез і експансія (на матеріалі англословної та французької україніки) / В. В. Мирошниченко. – Запоріжжя: ЗДУ, 2003. – 283 с.
14. Назаревський М. Деякі цифри і факти про переклади на Україні. // Мовознавство. – 1969. – № 5. – С. 46 – 47.
15. Практичний словник синонімів української мови / [авт.-уклад. Караванський С.]. – Львів : БАК, 2012. – 536 с.
16. Радчук В. Д. Перекладацький метод Миколи Лукаша / В. Д. Радчук // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 30. – К. : Київський університет, 2010. – С. 53 – 60.

17. Радчук В. Д. Функції перекладу / В. Д. Радчук // Григорій Кочур у контексті української культури другої половини ХХ віку : матеріали Всеукр. конференції : (Львів, 2005 р.). : – Видавництво Львівського університету, 2007. – С. 123 – 137.
18. Російсько-український словник складної лексики / [авт.-уклад. Караванський С.]. – М. : Академія, 1998. – 709 с.
19. Савчин В. Новаторство Миколи Лукаша в історії українського художнього перекладу : дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 16 / Савчин Валентина Романівна. – Львів, 2006. – 234 с.
20. Синявський О. Норми української літературної мови / О. Синявський. – Львів : Українське Видавництво, 1941. – 253 с.
21. Словник рим української мови / [авт.-уклад. Караванський С.]. – Львів : БАК, 2004. – 1047 с.
22. Танюк Л. С. Уроки Григорія Порфирівича // Григорій Кочур і український переклад : матеріали Міжнар. наук.-практ. Конференції (Київ – Ірпінь, 27 – 29 жовт. 2003 р.). – К.: Перун, 2004. – С. 65 – 70.
23. Тисячоліття : Переклад у державі слова. – К. : Дніпро, 1995. – 693 с.
24. Чекан О. Місія : переклад [Електронний ресурс] / О. Чекан. – Режим доступу до ресурсу : <http://tyzhden.ua/Publication/3298>
25. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. – К. : Либідь, 2007. – 248 с.
26. Шевельов Ю. Пуризм в українській мові [Електронний ресурс]. / Ю. Шевельов. – Режим доступу до ресурсу : http://movahistory.org.ua/wiki/Шевельов_Ю._Пуризм_в_українській_мові
27. Шерех Ю. Всеволод Ганцов. Олена Курило. / Юрій Шерех // Українська Вільна Академія Наук. Серія : Українські вчені / Л. Білецький (відпов. ред.). – Вінніпег, Мен : Тридент Прес Лтд, 1954. – Ч. 5. – 78 с.
28. Яковець Р. П. Український мовний пуризм на європейському тлі / Руслана Яковець // Вісник Львівського університету. – Серія Філологічна. – Львів : ЛНУ, 2004. – Вип. 34. – Ч. 2. – С. 526 – 531.

Стаття надійшла до редакційної колегії 10.04.2014 р.

Каширина И. В., преподаватель,
Запорожский национальный технический университет, г. Запорожье

ТВОРЧЕСТВО С. КАРАВАНСКОГО В НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОМ КОНТЕКСТЕ УКРАИНСКОГО ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА

В статье рассматривается творчество С. Караванского в национально-культурном контексте украинского художественного перевода. Обосновывается тезис об идеологическом векторе переводческой деятельности С. Караванского. Делается вывод о миссионерской борьбе С. Караванского с лингвоцидом, с использованием поэтического языка его переводов в качестве орудия идеологической борьбы.

Ключевые слова: *национально-культурный контекст художественного перевода, полисистема, шестидесятники, русификация, пуризм, колониализм, лингвоцид, поэтический перевод.*

S. KARAVANSKY CREATIVITY WITHIN NATIONAL CULTURAL CONTEXT OF THE UKRAINIAN LITERARY TRANSLATION

The article deals with the creative activities by S. Karavansky within national cultural context of the Ukrainian literary translation. The ideological focus of S. Karavansky's translation activity is being substantiated to consider his missionary fight against the lingvocide with the poetic language of his translations being the instrument of this struggle.

Key words: *national cultural context of literary translation, polisystem, poets of sixties, shistdesyatnyky, Russification, purism, colonialism, lingvocide, poetry translation.*

УДК 81'255.4(44)

Кирилова В.А., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ХУДОЖНЬОЇ МОВИ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО У ФРАНЦУЗЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ ЕМІЛЯ КРЮБИ

Стаття присвячена дослідженню лексичних особливостей художньої мови М. Коцюбинського та проблемам їх відтворення у французьких перекладах Еміля Крюби. Аналізуються розповсюджені перекладацькі прийоми, що служать для збереження особливостей художньої мови українського прозаїка у французькому перекладі.

Ключові слова: *лексичні особливості, художній твір, французький переклад, прийоми перекладу*

Як свідчать дослідники творчості видатного українського прозаїка, «Коцюбинський був тонким стилістом і дуже вимогливим до себе. Кожному слову, і навіть букві, надавав великого значення... Уважність до слова і гостре відчуття його звукових і смислових нюансів – одна з найважливіших прикмет стилістики Коцюбинського, яку він вдосконалює протягом усієї творчості» [Кузнецов, Орлик 1990, 20-21]. Письменник «досяг великої майстерності у змалюванні природи і людини. Через образ квітки, рослини, комахи навчився передавати людські почуття, вир пристрастей, надій, потяг до ідеалу» [Кузнецов, Орлик 1990, 30].

Що ж до перекладу, для збереження мальовничості та гармонійності описів, мовного колориту персонажів та яскравих характеристик оригіналу, перекладачеві необхідно відтворити багатство художньої мови М. Коцюбинського, добираючи рівноцінні за денотативним і конотативним, семантичним та експресивним наповненням лексичні відповідники у цільовій мові.